

РОЛЬ УЧИТЕЛЯ У ФОРМУВАННІ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ США.

Анотація. У статті досліджено роль та навчальні стратегії учителя у формуванні полікультурної компетентності молодших школярів в США.

Ключові слова: полікультурна освіта, полікультурна компетентність.

Постановка проблеми. Етнічний склад Сполучених Штатів Америки продовжує безупинно зростати. Імовірність того, що більшість освітян буде працювати з диверсивними учнями стає реальністю. Учитель відіграє основну роль у навчанні дітей, їхній успішній соціалізації та у формуванні полікультурної компетентності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанню формування полікультурної компетентності присвятили свої праці Р.Агадуллін, О.Гуренко, Н. Лебедева, Т. Поштарьова, Л. Перетяга, В. Кузьменко, Л.Гончаренко, В.Бойченко. Праці, пов'язані з формуванням полікультурної компетентності, знаходимо у зарубіжних науковців С. Ньето, В. Хілтон, Л. Дамет, С. Джонс. Наше дослідження показало, що в українській педагогіці залишається недостатньо висвітлене питання ролі учителя у формуванні полікультурної компетентності молодшого школяра.

Формулювання цілей статті. Отже, мета нашої статті – висвітлити роль американського учителя у становленні полікультурної компетентності молодших школярів та стратегій викладання в полікультурній початковій школі США.

Виклад основного матеріалу. США – країна з різноманітним населенням, багатою культурою, країна іммігрантів. Життя в такій країні вимагає особливих полікультурних навичок. Щоб мати успішну країну,

потрібно виховати успішне покоління, яке б мало змогу гідно жити та працювати в полікультурному суспільстві. І виховувати таке покоління потрібно змалечку. Отже, введення полікультурної освіти повинне співпадати з початком навчання дітей, з початкової школи. Молодший шкільний вік – це віковий період, який характеризується сенситивністю у сприйманні, запам'ятовуванні та становленні основних понять, уявлень, світобачення. У молодшому шкільному віці відбувається розвиток особистих якостей у інтелектуальній, емоційній, вольовій сферах[2]. Учитель для молодших школярів є взірцем, прикладом для наслідування. Отже, і успішність та настрої школяра залежить від учителя. Наше дослідження показало, що в США найбільша диверсивність людей спостерігається особливо в початковій школі. Коли учитель приходить в клас, діти якого належать до різних груп (етнічних, гендерних, релігійних, соціально-економічних), він повинен бути підготовлений до роботи з дітьми, різних за походженням, озброєний матеріалами, методами налагодження для їхньої успішної взаємодії. Та головним елементом роботи з різноманітними учнями – це створення належної атмосфери в класі, де всі учні почувалися рівними незалежно від їхнього походження.

Поняття «полікультурна освіта» в словниках тлумачиться як компонент загальної освіти, направлений на краще розуміння інших культур, сприяння у встановленні сприятливих відносин взаємного обміну та взаєморозуміння між представниками різних культур, виховання в дусі не насилля та віротерпимості [6, с.76]. "Компетентний – який має достатні знання в якій-небудь галузі; який з чим-небудь добре обізнаний; тямущий // Який ґрунтується на знанні, кваліфікований". "Компетентність – властивість за значенням компетентний" [1,с.445]. Поняття «полікультурна компетентність» включає прийняття відповідальності, повагу до інших та вміння жити з людьми інших культур, мов або релігій. Освіті відводилась найголовніша роль у розвитку полікультурної компетентності особистості для запобігання відродженню расизму, ксенофобії [3, с.10]. Слід зауважити,

щоб сформувати полікультурну компетентність в учня, спершу учитель сам повинен набути таку компетентність. Тож підготовка полікультурного вчителя є головним завданням освітніх закладів США.

С. Ф. Лук'янчук вважає, що полікультурна компетентність вчителя повинна включати три головні компоненти: усвідомлення, знання і майстерність.

Усвідомлення – це усвідомлення вчителем своєї власної культурної ідентичності, поглядів, цінностей.

Знання характеризуються критичною оцінкою соціально-політичних, історичних та економічних обставин, що впливають на людей з різних етнічних і расових груп в їх повсякденному житті.

Майстерність передбачає уважне та доброзичливе ставлення і оцінювання, розуміння потреб учнів різноманітного походження, вміння обирання правильної методики, включення полікультурного компоненту в навчальний матеріал [4, с. 48-53].

Нам імпонує визначення полікультурної компетентності молодших школярів подане Л. Перетягою, як складного, особистісного утворення, що складається з компонентів: когнітивного, афективного та операційного. В свою чергу, когнітивний компонент передбачає оволодіння полікультурними знаннями про етнокультурні особливості рідної культури, етнокультурні особливості різних народів світу, загальноприйняті норми та правила поведінки при взаємодії з представниками різних народів та культур, полікультурну термінологію. Афективний компонент передбачає виховання взаємоповаги до проявів інокультурності та формування толерантного ставлення до представників різних етнокультурних груп. Операційний компонент становить операційну основу полікультурної компетентності й спрямований на досягнення продуктивної міжетнічної продуктивної взаємодії, поповнення полікультурних знань [5].

Набуття даних рис неможливе без участі учителя, якому відводиться головна роль у формуванні полікультурної компетентності дитини.

В.Хілтон і У. Дамет пропонують наступні дії учителя для формування полікультурної компетентності у молодших школярів:

- ✓ Збирати статті з газет та журналів, в яких розглядаються питання однієї чи кількох груп;
- ✓ Підібрати доречні малюнки, книжки, аудіо записи та вірші;
- ✓ Ставити п'єси про різні групи;
- ✓ Вести журнал на одну або більше тем, наприклад, про грошові одиниці світу, свята навколо світу;
- ✓ Створити полікультурний календар;
- ✓ Вивчати пісні на різних мовах;
- ✓ Створювати карти, що демонструють походження різних груп [8].

Основним видом навчальної діяльності в початкових школах США є читання та розповідь оповідань. Адже діти люблять слухати та розповідати історії. І цим варто скористатися учителям початкової школи. Розповідь полікультурних оповідань в початкових класах США може бути як простим так і покращеним видом діяльності на уроках, так потрібних для дітей. Отже, учитель повинен навчитися розповідати оповідання на полікультурну тематику, або ж вміло підбирати аудіо записи з оповіданнями з різних країн світу. Можна також заохочувати старших дітей розповідати історії з власних культур. І тут головним для учителя є вірний підбір хорошої літератури, адже, вона може відображати багато аспектів культури – її цінності, вірування, спосіб життя та стиль мислення. Відбірка якісної літератури може перетинати часові, просторові та мовні бар'єри та стає в поміч маленьким читачам краще зрозуміти особливості певної національності [9, с.6].

Ф. Дауд стверджує, щозавдяки читанню, слуханню та використанню культурно диверсивних матеріалів діти зможуть дізнатися, що під зовнішньою оболонкою людини, яка відрізняється кольором шкіри, культурою та етнічністю, є проста, звичайна людина, яка так само зазнає

всесвітнє почуття любові, суму, гідності, справедливості та доброти [7, с.220]. Нарешті, якісна полікультурна література про певну етнічну групу приносить користь дітям з національних меншин в удосконаленні навиків поведінки в диверсивному суспільстві, ототожненні себе з культурою своїх нащадків. Отже, для вчителів є дуже важливим акт включення полікультурної літератури до навчальної програми та впровадження її в повсякденне життя дітей.

В Сполучених Штатах Америки питанням відбору полікультурної літератури для молодших школярів та рекомендацій щодо її застосування займаються П. Бейлке, В.Харада, В. Гаріс. На їх думку, полікультурна література повинна містити:

- Позитивні зображення головних героїв з вірогідною та реалістичною поведінкою, уникання стереотипів певної культурної групи.
- Істинні ілюстрації для підвищення якості тесту, адже гарні ілюстрації мають значний вплив на дітей.
- Плюралістична тематика оповідань заохочує віру у культурну різноманітність як національну перевагу та зображає природу населення країни, що постійно змінюється.
- Сучасна та історична художня література, яка особливо приваблює змінами напрямку поведінки груп національних меншин в США.
- Високу літературну якість, включаючи захопливі сюжети, добре розвинені словесні портрети.
- Історична точність.
- Зображення культурних цінностей дійових осіб [12].

Аналіз у початкових школах США показав, що учителі застосовують велику кількість навчальних стратегій для задоволення потреб культурно-різноманітних дітей. Дані стратегії передбачають: спільне навчання, інтерпретація, моделювання.

Спільне навчання, навчальна стратегія, що спонукає учнів допомагати один одному в межах малої групи, надає учням можливості розвиватися в академічному та соціальному планах. Головні елементи спільного навчання включають позитивну взаємозалежність, особисту відповідальність, спільні уміння та групову працю [8].

Дж.Лінч наголошує на тому, що ефективне викладання вчителя передбачає не тільки повне володіння змістом предмета. Для досягнення успіхів у навчанні учнів класу, вчителі повинні зробити більше ніж поділитися своїми знаннями. Вони мають бути здатні інтерпретувати свої знання предмету мовою учнів [11].

Моделювання є також ефективною навчальною стратегією, яка використовується учителями для демонстрування нових чи незнайомих процесів для учнів. Дана стратегія мінімізує неправильне тлумачення понять, фактів, забезпечуючи детальною інформацією, та зменшує культурний конфлікт, усуваючи неясність з навчання [13, с.60-69].

Узагальнюючи дії на навчальні стратегії, ми виділяємо наступну роль учителя у формуванні полікультурної компетентності школяра: демонстративна, регулятивна та трансформаційна.

Демонстративна роль полягає у зображенні понять, явищ, створенні належної атмосфери в класі, забезпеченні полікультурним навчальним матеріалом.

Регулятивна роль забезпечує контроль за діяльністю учнів, створення ситуацій для полікультурної взаємодії дітей.

Трансформаційна – у вмінні, майстерності ясно інтерпретувати свої знання учням.

Висновки. Отже, оволодіння полікультурною компетентністю молодшими школярами напряму залежить від їхнього учителя. Роль учителя є першочерговою, визначальною у здійсненні полікультурної освіти. Адже, він є взірцем, прикладом культури, знань, поведінки для дітей в початковій школі. Тому дуже важливо правильно та доречно підбирати навчальний

матеріал та стратегії викладання, вміло включати елементи полікультурності в навчальний план початкової школи та бути вільним від національних стереотипів та переконань.

Література.

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови [укладач і голов. ред. Бусел В.Т.]. – К.: Ірпінь: ВТФ “Перун”, 2001. – 1440, [445] с.
2. Волкова Н. П. /Педагогіка. Навчальний посібник. – Київ, 2003.- 616 с.
3. Життєва компетентність особистості: Науково-метод. посібник /За ред. Л.Сохань, І.Єрмакова та ін. – К.: Богдана, 2003. – 520 с, [10]с.
4. Лук’янчук С. Ф. Підготовка вчителя у вищих навчальних закладах США до навчальної діяльності у полікультурному середовищі// Наукові праці. Серія: Педагогіка, психологія і соціологія. – Донецьк, 2009. – випуск 5, Ч. I. – С. 48 – 53.
5. Перетяга Л. Є. Зміст і показники полікультурної компетентності молодших школярів .Режим доступу до статті: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Pfto/2009_2/files/ped_02_09_Peretjaga.pdf
6. Полонский В.М. Понятийно-терминологический словарь по народному образованию и педагогике / В.М. Полонский. – М., ИТОи И РАО 2001. – с.76
7. Dowd, F. S. "Evaluating children's books portraying Native American and Asian cultures." *Childhood Education*, 68 (4), 219-224. [EJ 450 537]p.220
8. Hylton, V.W., & Dumett, L. *Multiethnic/multicultural materials*. Richmond: Virginia State Department of Education, Division of Technical Assistance for Equity in Education. (ED 272 440)
9. Jenkins, E. C. & Austin, M. C. *Literature for children about Asian and Asian Americans*. New York: Greenwood Press. P. 6
10. Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (1984, October). Cooperative small-group learning. *Curriculum Report*, v 14 n 1

11. Lynch, J. (1983). *The multicultural curriculum*. London: Baatsford Academic and Educational, Ltd.

12. *Multicultural Children's Literature in the Elementary Classroom*
ERIC Educational Reports, 01, 1998 by Mei-Yu Lu
http://findarticles.com/p/articles/mi_pric/is_199800/ai_561773129/?tag=content;col1

13. Rosenshine, B. V. (1986). Synthesis of research on explicit teaching. *Educational Leadership*. 43, (7) p. 60-69.

TEACHER'S ROLE IN MULTICULTURAL COMPETENCE FORMATION OF ELEMENTARY STUDENTS IN THE USA.

Summary. The article deals with the teacher's role in multicultural competence formation of elementary students in the USA, the instructional strategies of its implementation have been defined.

Key words: *multicultural education, multicultural competence.*